

İLK VE ACİL YARDIM (PARAMEDİK) LİSANS EĞİTİMİ TARTIŞMALARI VE ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ EĞİTİMİ

Hüseyin KOÇAK^{1,2}, Cüneyt ÇALIŞKAN^{1,3}

Sayın editör, bu yazı İlk ve Acil Yardım (Paramedik) ön lisans programı ile Acil Yardım ve Afet Yönetimi (AYAY) lisans programındaki öğretim programlarını uzmanlık eğitimi açısından değerlendirmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de son yıllarda Paramedik lisans eğitimi, gerek akademik çevrelerde gerekse meslek derneklerinde sıkça tartışma konusu olmaktadır. Bu mektup, mevcut tartışmalar ışığında, Paramedik ön lisans eğitimi ve AYAY Lisans eğitiminin farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve tartışmalara yeni bir bakış açısı kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu mektup aynı zamanda, alandaki akademik disiplinlerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve yapılandırılması açısından da oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Acil Yardım ve Afet Yönetimi, İlk ve Acil Yardım, Paramedik Lisans Eğitimi.

Semra Çelikli’nin kaleme aldığı “Kuruluştan Bugüne Paramedik Eğitiminde Standardizasyon Çabaları ve Kırılma Noktaları” (Çelikli, 2016) başlıklı makalesinde Paramedik eğitimiyle ilgili lisans çalışmaları konusuna vurgu yapılmaktadır. Paramedikler hastane öncesi Acil Sağlık Hizmetleri (ASH) alanında acil servisler ve ambulanslarda görev yapan ön lisans düzeyinde öğretim gören sağlık profesyonelleridir. Paramedik görevi gereği, hastane içi ve hastane dışı acil durumlarda ve afetlerde tıbbi müdahale eden bir meslek grubudur. Bu meslek grubunun niteliğinin artırılması ve Paramedik eğitiminin lisans seviyesine taşınması amacıyla, Türkiye’de ilk olarak 2005 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Sağlık Yüksekokulu bünyesinde “Acil Yardım ve Afet Yönetimi” bölümü lisans düzeyinde kurulmuştur. Bölüm bünyesinde, sağlık, eğitim, teknik bilimler, acil durum ve afet yönetimiyle ilgili farklı alanları eriten çok disiplinli bir afet sağlığı programından oluşmaktadır (Şekil 1). AYAY temel müfredatı mevcut durumda ilk iki yılını paramedikal uygulamalar ve son iki yılını acil ve

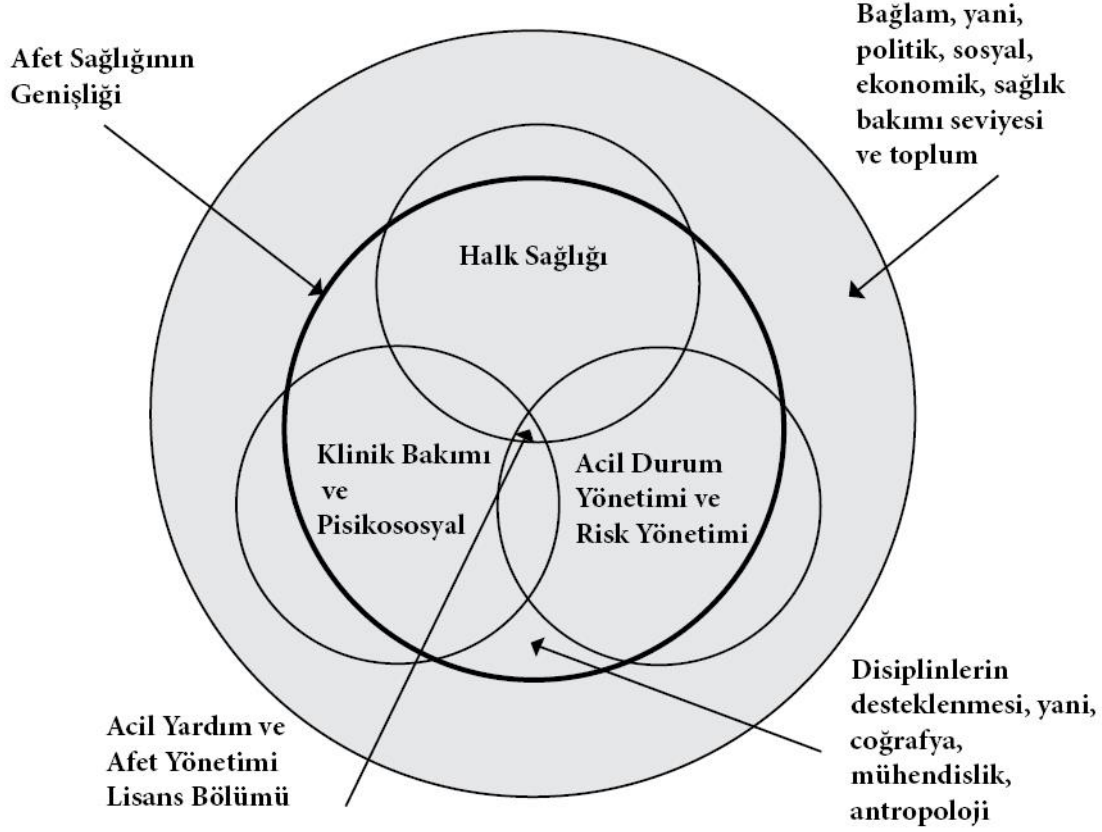
¹ Arş.Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, Çanakkale, huseyinkocak@comu.edu.tr

² Öğrenci, Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Afet Tıbbi Doktora Programı

³ Öğrenci, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Doktora Programı

afetlerle ilgili eğitim, mühendislik ve yönetim bilimleri oluşturmaktadır (Maya ve Çalışkan, 2016).

Şekil 1. Afet Sağlığı için Bir Çerçeve

Kaynak: Maya ve Çalışkan ilgili araştırmalardan (Bradt ve diğerleri, 2003; Brewster, 2010; Murray ve diğerleri, 2006) uyarlamıştır.

ÇOMÜ Eğitim Bilgi Sistemi'nde (<http://ebs.comu.edu.tr/default.aspx>) yer alan bilgilere göre Paramedik Ön Lisans Programı ile AYAY Lisans Programı zorunlu dersler (YÖK dersleri ve seçmeli dersler hariç) değerlendirildiğinde, temel tıp bilimleri ile ilgili dersler Paramedik ön lisans programında 140 saatken, AYAY lisans eğitiminde 210 saattir. Dâhili tıp bilimleri irdelendiğinde ise Paramedik programında, 308 saat teorik, 352 saat uygulama dersi yer alırken, AYAY lisans eğitiminde, 378 saat teorik ve 448 saat uygulama dersi yer almaktadır. Bu veriler ışığında, Paramedik ön lisans programının lisans düzeyinde eğitiminin AYAY lisans eğitim programı olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bununla birlikte AYAY lisans eğitiminde öğrenciler, İleri Kurtarma Teknikleri ve Yangın Müdahale Tekniklerine Yönelik 112 saat teorik ders almaktadırlar. AYAY lisans öğrencileri, yukarıda belirtilen sağlık bilimleri ve kurtarma derslerine ilave olarak ekiplerin ve komuta kontrol merkezlerinin sevk ve idaresine yönelik 196 saat “Yönetim Bilimleri” (Afet ve Acil Durum Yönetimi, Tim Liderliği Ağırlıklı); 70 saat teorik 56 saat uygulama olmak üzere toplam 126 saat “Eğitim Bilimleri”; 28 saat “Teknik Bilimlere”

yönelik dersler almaktadır. Bu veriler, AYAY lisans öğrencilerinin, acil yardım hizmetlerinin eğitim, uygulama ve yönetimine yönelik çok geniş bir aralıkta görev alabilecek sağlık profesyoneli olarak yetiştiğini göstermektedir. Ayrıca, Paramedik ön lisans mezunu öğrenciler bu kavram, teknik, teori, metot ve sistem bilgisine ulaşabilmek için Dikey Geçiş Sınavı ile AYAY lisans programlarına geçiş yapabilmektedir.

AYAY'ın Eğitim ve öğretimde standardizasyonun sağlanması açısından 2015 yılında bölüm mezunları tarafından kurulan Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER) ve ÇOMÜ Sağlık Yüksekokulu Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü iş birliği ile II. AYAY Eğitim Çalıştayı (Koçak, Çalışkan, Yavuz, & Öztürk, 2015) gerçekleştirilmiştir. Çalıştay'da AYAY'ın çok disiplinli kurgusu çerçevesinde müfredat, ders içerikleri ve staj olanaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Sonuç olarak çalıştaydan tüm AYAY programlarının uygulayabileceği temel bir çekirdek müfredat örneği ortaya çıkarılmıştır.

AYAY lisans eğitimini başarı ile tamamlayan mezunlar lisansüstü eğitim olarak akademik kariyer yapabilmektedir. Türkiye'de giderek yaygınlaşan Afet Tıbbı, Afetlerde Sağlık Yönetimi, Afet Yönetimi, Afet Eğitimi ve Yönetimi gibi lisansüstü programların en önemli öğrenci kaynağını oluşturmaktadır. Bu lisansüstü eğitimler sayesinde Türkiye'de acil ve afetlerle ilgili konular akademik bir disiplin haline gelmektedir. AYAY lisans mezunları için önemli bir çalışma alanı da üniversitelerdir. Mezunlar, hastane öncesi alanda yaşam kurtarıcı en önemli iki meslek grubunu yetiştiren Paramedik Ön Lisans Programı ile Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programlarında öğretim görevlisi olarak çalışmaktadırlar. Bugün itibarı ile Ankara Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Amasya Üniversitesi Paramedik programlarında AYAY mezunu Öğretim Görevlileri çalışmaktadır. Pedagojik formasyon eğitimi alan AYAY lisans mezunları, sağlık meslek liselerinde acil sağlık alanında meslek dersi öğretmeni olarak görev yapabilmektedirler.

Sonuç olarak, yukarıdaki bilgiler ve öğretim programlarının birbirini tamamlayıcılık açısından değerlendirildiğinde (ön lisans-lisans ilişkisi) Türkiye'de Sağlık Bilimleri Fakülteleri/Yüksekokulları bünyesinde yer alan Acil Yardım ve Afet Yönetimi lisans programları, Paramedik eğitiminin lisans düzeyinde ki eğitimi olarak değerlendirilmesi mümkün görülmektedir.

Kaynaklar

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Lisans Programı Öğretim Planı (2017). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi. Erişim: 08 Şubat 2017, http://ebs.comu.edu.tr/Ders_Plani.aspx?bno=1468&bot=1984

Bradt, D., Abraham, K. ve Franks, R. (2003). A strategic plan for disaster medicine in Australasia. *Emerg Med.*, 15, 271-282.

Brewster, PW. (2010). Disaster education and training: Linking individual and organizational learning and performance. Koenig, K. L. ve Schultz, C. H. (Eds.), *Disaster medicine: comprehensive principles and practices*. Cambridge University Press.

Çelikli, S. (2016). Kuruluştan Bugüne Paramedik Eğitiminde Standardizasyon Çabaları ve Kırılma Noktaları. *Hastane Öncesi Dergisi*, 1(2), 39-54.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlk ve Acil Yardım Ön Lisans Programı Öğretim Planı (2017). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, http://ebs.comu.edu.tr/Ders_Plani.aspx?bno=1288&bot=1804, 10.03.2017, 08,02,2017.

Koçak, H., Çalışkan, C., Yavuz, Ö., ve Öztürk, G. (2015). II . Acil Yardım ve Afet Yönetimi Eğitim Çalıştayı: Sonuç Raporu. AYAYDER: Çanakkale.

Maya, İ., & Çalışkan, C. (2016). Dünyada Lisans Derecesi Düzeyinde Afet Eğitimi ve Öğretimi Yapan Programların De. *Journal of Turkish Studies*, 11(Volume 11 Issue 9), 579-579. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9761>, 08,02,2017.

Murray, V., Clifford, J., Seynaeve, G. ve Fisher, J. (2006). Disaster health education and training: A pilot questionnaire to understand current status. *Prehosp Disaster Med.*, 21(3), 156-167.